Archetype

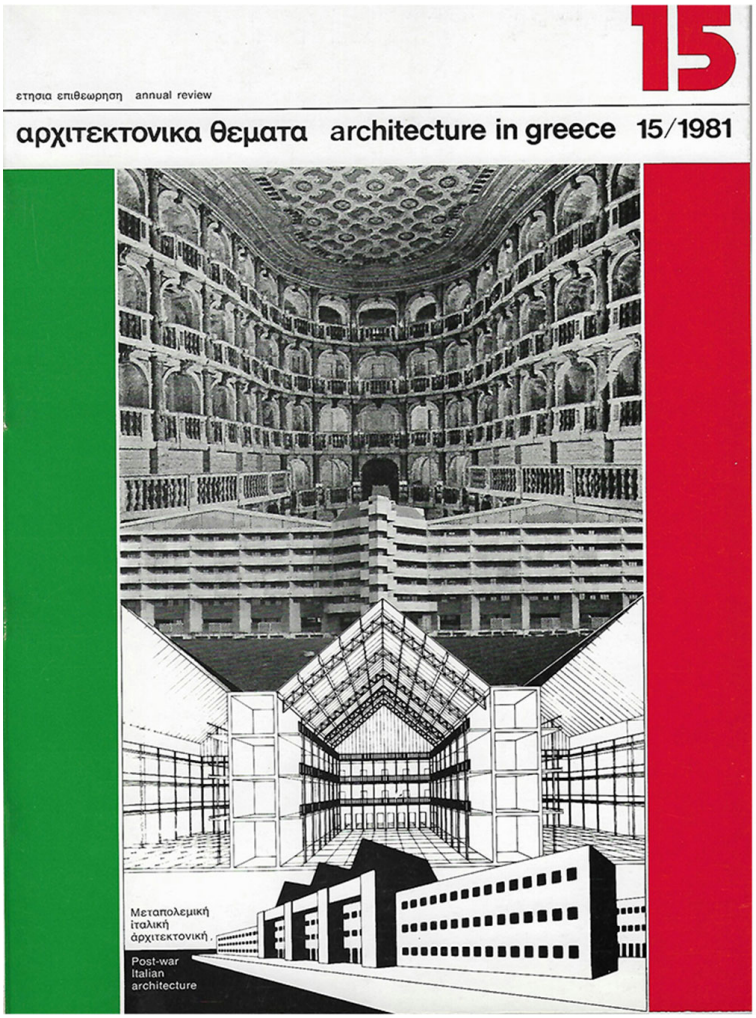

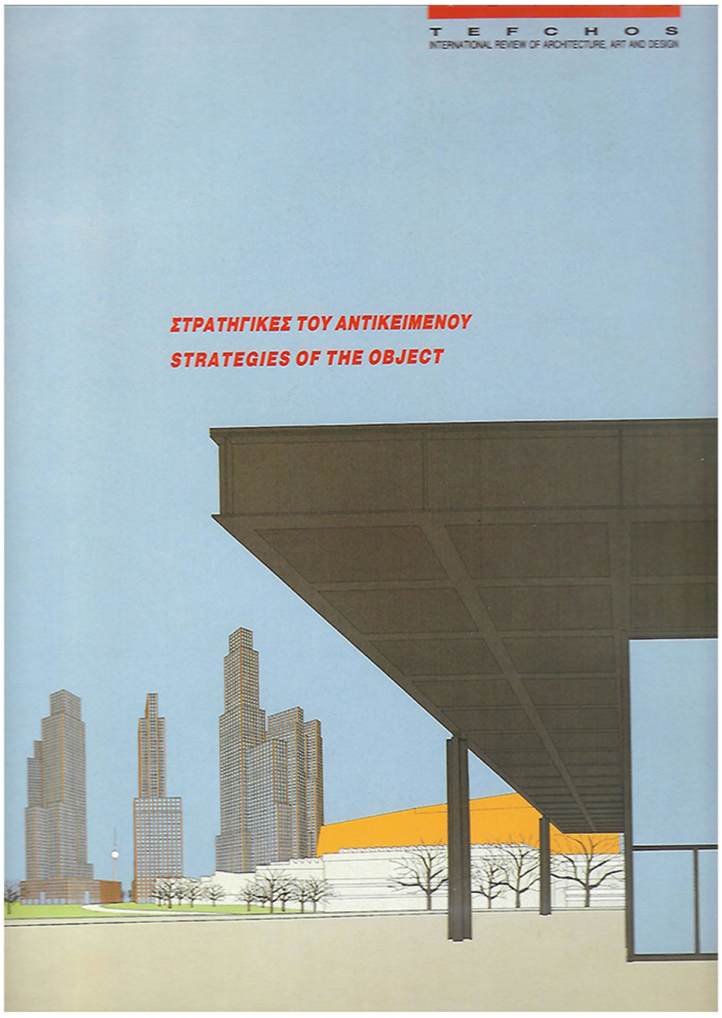

Στοιχεία για τον αρχιτεκτονικό τύπο

Πλάτων Ησαΐας - 16/04/2019

Ένας χρόνος Archetype. Η αρχιτεκτονική και τα media σήμερα στην Ελλάδα

Γιατί μας απασχολεί το θέμα του «ελληνικού» τύπου ή μέσου επικοινωνίας για την αρχιτεκτονική και τον σχεδιασμό «στην Ελλάδα»; Το ζήτημα της εντοπιότητας ή της ονομασίας προέλευσης με αφήνει προσωπικά αδιάφορο. Κατά τη γνώμη μου, θα έπρεπε μόνο να αναρωτιόμαστε εάν μπορεί να υπάρχει και με τι θα απασχολείται ένα περιοδικό, έντυπο ή ηλεκτρονικό, για την αρχιτεκτονική, την πόλη και τον σχεδιασμό –τελεία. Η σημασία του παραδείγματος, δηλαδή του αντικειμένου μελέτης, γραπτού ή υλοποιημένου έργου, ως αναλογικό σχήμα, αλλά και οι διάφορες κυριαρχικές σχέσεις ισχύος και μορφές βίας -αποικιοκρατικές, πολιτιστικές, έμφυλες, κοινωνικές- στην αρχιτεκτονική και τον λόγο περί αυτής, θα πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο του προβληματισμού μας. Εκεί, το ζήτημα του «τοπικού», δηλαδή του συγκεκριμένου –χρονικά και χωρικά–, ερωτήματος δοκιμάζει τα τυπικά κυριαρχικά διαγράμματα και δίπολα κέντρου-περιφέρειας,

ανάπτυξης και «εκμοντερνισμού».

Εάν κάτι έχει σημασία για την παραγωγή κτισμένου περιβάλλοντος στον ελληνικό χώρο, είναι η διερεύνηση της θέσης της χώρας στα πάντα παγκόσμια δίκτυα σχέσεων παραγωγής, κεφαλαίου, εργασίας και πληροφορίας. Εκπαίδευση, σχεδιασμός, οικοδομική βιομηχανία, κανονισμοί και κρατικές πολιτικές, «κατοίκιση», εκδοχές της καθημερινής ζωής και επιτελέσεις υποκειμενικότητας διαπλέκονται με τρόπο τέτοιο, που καθιστούν το «ελληνικό» εν δυνάμει παραδειγματικό, όχι ασφαλώς ως ιδιαιτερότητα αλλά ως εκδοχή.

Ποιος/α μιλάει, γράφει, κτίζει; Τι; Για ποιες/ους; Σε ποια γλώσσα; Από ποια θέση ισχύος; Πώς το κτισμένο ή το γραπτό πολιτικοποιεί και ριζοσπαστικοποιεί τον χώρο και προβληματικοποιεί τα κατώφλια της ευπάθειας και τις νέες μορφές ζωής; Με ποιον τρόπο πολλαπλές ταυτότητες, γλώσσες, ατομικές και συλλογικές οργανώσεις της καθημερινής ζωής (επι)κοινωνούνται;

Υπάρχει ένα βασικό θέμα εδώ: ο ρόλος του «ειδικού» -άτιμη έμφυλη ελληνική γλώσσα. Ναι, ο λευκός, δυτικός άντρας, ο γηγενής Έλλην στην περίπτωσή μας, «γράφει» και «εξηγεί» την αρχιτεκτονική στους/ις κοινές/ούς, «μη-ειδικούς». Ακόμη και όταν ενδιαφέρεται για την «ανώνυμη αρχιτεκτονική» και τη λαϊκή ιδιοτυπία, τις συλλέγει, τις οργανώνει και τις τοποθετεί στα ταμπλό του με παράξενα αντικείμενα. Συνήθως, μιλά για την «αρχιτεκτονική με άλφα κεφαλαίο» –στο μυαλό μου μιλά από το δικό του έμφυλο και πολιτιστικό προνόμιο, που παίρνει –πάντα– το βολικό για τον ίδιο σχήμα της μυτερής προεξοχής του κεφαλαίου άλφα.

Να ξεκαθαρίσουμε εδώ ότι δε θα πρέπει να θεωρείται «λόγος για/περί την αρχιτεκτονική» η δημοσίευση κακογραμμένων δελτίων τύπου ή κλεμμένων άρθρων από ξένα ηλεκτρονικά μέσα, βιβλία και περιοδικά ή πόσο μάλλον η (έμμισθη;) μεσιτεία οικονομικών συμφερόντων της γης, όπως συχνά συμβαίνει στον ημερήσιο «μη-ειδικό» τύπο και δυστυχώς όχι μόνο.

Βασική προϋπόθεση λοιπόν για αυτό το ιδεατό περιοδικό, είναι να μιλούν άλλες/οι για την αρχιτεκτονική –και με διαφορετικό τρόπο. Θα πρέπει λοιπόν μοιραία να συζητήσουμε για την αποαποικιοποίηση του επαγγέλματος και των θεσμών του. Οι χώροι παραγωγής γνώσης και πληροφορίας αποτελούν εδώ προτεραιότητα.

Και κάτι τελευταίο. Στις καλύτερες στιγμές του, ο αρχιτεκτονικός τύπος στην Ελλάδα ήταν «διεθνής», πολύγλωσσος, πολυφωνικός και ταυτόχρονα μεθοδικός στην παρουσίαση, ανάλυση και τεκμηρίωση της αρχιτεκτονικής παραγωγής –κτισμένης και γραπτής, ελληνικής και μη. Ας επικυροποιήσουμε ξανά έναν τέτοιο λόγο κριτικό και μη-συμπλεγματικό, που επιτρέπει και δε φοβάται τις δημόσιες συγκρούσεις.

Εισαγωγική εικόνα: Αρχιτεκτονικά Θέματα. Ετήσια Επιθεώρηση. *Σύγχρονη Ιταλική Αρχιτεκτονική*. Τεύχος 15, 1981, Τεύχος. Διεθνές Περιοδικό Αρχιτεκτονικής, Τέχνης και Σχεδιασμού. Τεύχος 7. Άνοιξη 1992.

*Σημείωση
Με αφορμή τη συμπλήρωση ενός έτους λειτουργίας του, το Archetype προσκάλεσε σημαντικούς συντελεστές παραγωγής της αρχιτεκτονικής ενημέρωσης να συμμετάσχουν στη συζήτηση με θέμα: "Ένας χρόνος Archetype. Η αρχιτεκτονική και τα media σήμερα στην Ελλάδα".

Οι προσκεκλημένοι κλήθηκαν να διατυπώσουν τις απόψεις τους με βάση το παρακάτω κείμενο.
"Η πορεία των μέσων αρχιτεκτονικής ενημέρωσης στην Ελλάδα έχει πλέον μια αξιόλογη ιστορία. Μέχρι και πριν λίγα χρόνια επρόκειτο για αποκλειστικά έντυπο λόγο. Η ολοκλήρωση της πορείας των επιθεωρήσεων “Αρχιτεκτονικά Θέματα” και “Θέματα Χώρου + Τεχνών”, το 2013, σηματοδότησε συμβολικά το τέλος μιας εποχής. Σήμερα όλα βρίσκονται σε μια πρωτοφανή αλλαγή και σε μια νέα τροχιά, καθώς οι πηγές ενημέρωσης και αρχιτεκτονικού προβληματισμού έχουν πολλαπλασιαστεί και διαφοροποιηθεί, αντίστοιχα με τη γενικότερη μεταλλαγή των εργαλείων επικοινωνίας, έντυπων, ηλεκτρονικών και μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τα ερωτήματα είναι τέσσερα:

α) Τι είδους αρχιτεκτονική ενημέρωση και υλικό πρέπει να προτείνει σήμερα ένα μέσο αρχιτεκτονικής επικοινωνίας στην Ελλάδα; β) Ποιο είναι το προσφορότερο μέσο έτσι ώστε η επικοινωνία αυτή να είναι αποδοτική και αποτελεσματική; γ) Από ποιους ασκείται αυτή η ενημέρωση, αν λάβουμε υπόψη ότι και αρκετοί

δημοσιογράφοι “γενικών καθηκόντων” ασχολούνται όλο και περισσότερο με το θέμα; δ) Τι είδους κοινό «καταναλώνει» αυτή την παραγωγή αρχιτεκτονικής επικοινωνίας, από την άποψη της ηλικίας, της παιδείας και της άμεσης ή και καθόλου σχέσης με την αρχιτεκτονική;
Λαμβάνοντας υπόψη αναπόφευκτα και τη διεθνή κατάσταση, ποιες -μπορεί να- είναι οι προοπτικές και το ουσιαστικό περιεχόμενο της αρχιτεκτονικής ενημέρωσης στην Ελλάδα σήμερα;"